

Студент 4 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ СТАТИСТИЧНОЇ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розкрито сутність поняття "мале підприємство". Розглянуто сукупність кількісних та якісних ознак, які визначають сутнісне розуміння діяльності малого підприємства. Визначено ключові особливості здійснення статистичного аналізу діяльності малого підприємства.

Аннотация. Раскрыта сущность понятия "малое предприятие". Рассмотрена совокупность количественных и качественных признаков, определяющих сущность понимания деятельности малого предприятия. Определены ключевые особенности проведения статистического анализа деятельности малого предприятия.

Annotation. The essence of the "small business" concept is revealed. Various quantitative and qualitative characteristics that determine the nature of understanding small business are discussed. The key features of small business statistical analysis are identified.

Ключові слова: обмеження, мале підприємство, якісні ознаки, кількісні ознаки, статистичний аналіз.

Динамічний розвиток ринкових відносин неможливий без урахування значення та ролі малих підприємств, діяльність і продукція яких, зокрема, в більшості розвинутих країнах світу, становить понад 50 % внутрішнього валового продукту [1]. Проте досягнення сталого розвитку малих підприємств базується на володінні достатньою кількістю статистичної інформації щодо визначення як поточного стану їх функціонування, так й оцінок подальшої діяльності. Таким чином, оволодіння адекватною та своєчасною інформацією щодо розвитку малого підприємства є актуальним як у теоретичному, так і в практичному сенсі й визначає важливість розгляду обраної тематики дослідження.

Питанням збору статистичних даних щодо діяльності малих підприємств та проведення відповідного їх аналізу присвячено роботи ряду авторів [2]. Але на сучасному етапі господарювання недоопрацьованими є проблемні аспекти визначення особливостей проведення статистичного аналізу діяльності малого підприємства: зіставлення кількісних та якісних ознак діяльності малого підприємства й на цій основі визначення особливостей проведення аналізу діяльності малого підприємства.

При цьому особливості проведення статистичного аналізу діяльності малого підприємства слід визначити не для загальної їх сукупності, а для окремої одиниці. Доречність такого зауваження визначається специфікою поєднання особливостей проведення статистичного аналізу діяльності окремого малого підприємства і визначення останнього як звітної одиниці.

Будь-яке статистичне дослідження передбачає першочергове визначення понять. Як правило, мале підприємство розглядається з погляду самостійної одиниці господарювання, яка орієнтована на локальний ринок товарів та послуг і яка має певні граничні обмеження з погляду кількості працівників, величини річного обороту або максимальної балансової вартості активів.

Так, згідно з Господарським кодексом України, до малого підприємства належить той суб'єкт господарювання, де середньооблікова кількість працівників за звітний (фінансовий) рік не перевищує 50 осіб, а валовий дохід за цей період не перевищує 70 млн гривень [3].

Виходячи із законодавчих посилань та особливостей отримання дескриптивних даних, до основних статистичних ознак діяльності малого підприємства необхідно віднести кількість працівників і обсяг валового доходу. Однак такий підхід не забезпечує можливості проведення порівняльного аналізу діяльності малих підприємств внаслідок об'єктивних відмінностей в умовах розвитку окремих галузей економіки, не кажучи вже про розвиток різних країн (таблиця, складено за даними [1; 4]). Аналіз літературних джерел [3; 4] показав, що, з точки зору виробників, основним критерієм для визначення розміру підприємства є максимальна кількість енергії, яка споживається підприємством, обліковців – загальна кількість персоналу на підприємстві, фінансових аналітиків – кількість задіяних основних фондів, а у сфері торгівлі використовується показник обсягу продажів.

Малоінформативним є й такий показник розвитку малих підприємств, як кількість суб'єктів малого підприємництва на 10 тис. осіб наявного населення. Він не відбиває реальної кількості малих підприємств у країні, тому що збільшується або зменшується кількість наявного населення.

Таблиця

Кількісні ознаки віднесення суб'єктів господарювання до малих підприємств в окремих країнах

© Ляшенко Д. В., 2013

Країна	Максимальна кількість	Максимальна величина	Максимальна величина
--------	-----------------------	----------------------	----------------------

	працівників, осіб	річного обороту, млн євро	балансової вартості активів, млн євро
Австрія	50	5	2
Іспанія	250	3	1,5
Португалія	500	12,3	6
Угорщина	60	3	1,5
Литва	100	2	1
Великобританія	50	3,6	2
Росія	100	2	1
Україна	50	6,5	–

Використання лише кількісних ознак для визначення малого підприємства не розкриває змістовної сутності процесів його діяльності та розвитку.

Використання лише якісних ознак діяльності малого підприємства не є достатньо інформативним тому, що деякі з якісних ознак діяльності механічно наслідують властивості кількісних ознак. Наприклад, розгляд такої ознаки, як обмеженість ресурсів, для здійснення аналізу діяльності малого підприємства обумовлений взаємодією показників річного обороту та кількістю зайнятих працівників. Зіставлення зазначених показників є припустимим, та в деяких випадках створює умови для нівелювання не лише сутнісного розуміння якісної ознаки, а й змістовності відповідного статистичного обстеження.

Для більш повного розуміння поняття "мале підприємство" необхідно застосувати взаємодію як кількісних, так і якісних характерних ознак (рисунок).

Слід зауважити, що в аналітичній практиці наявні кількісні ознаки діяльності малого підприємства потребують інших методів їх статистичної обробки, на відміну, наприклад, від обробки кількісних ознак діяльності великих підприємств. Головна сутність такої відмінності полягає в неможливості використовувати класичні методи статистичного аналізу для врахування динаміки функціонування малого підприємства. Це пов'язано, перш за все, з тим, що номенклатура продукції та послуг малого підприємства може змінюватися протягом звітного періоду, а для проведення всебічного статистичного обстеження розвитку малого підприємства необхідно констатувати доцільність розробки додаткових показників.

Рис. Взаємодія ознак у визначенні сутнісного розуміння діяльності малого підприємства

Таким чином, ключовими ознаками специфічної оцінки є: проведення статистичного аналізу діяльності малого підприємства порівняно з іншими суб'єктами господарювання;

обмежена чисельність кількісних ознак діяльності малого підприємства, що обумовлює важливість застосування не тільки основних, а й другорядних показників;

незначний інтервал даних з погляду окремих ознак діяльності малого підприємства (наприклад, у розрізі змінності асортименту продукції або послуг);

наявність значної кількості якісних ознак діяльності малого підприємства, які потребують застосування методів непараметричного аналізу даних;

невиправдана підміна якісних ознак діяльності малого підприємства вже існуючими кількісними ознаками, що спотворює змістовність та сутність проведення статистичного обстеження й аналізу його діяльності.

Таким чином, особливість проведення статистичного аналізу діяльності малого підприємства необхідно визначати за умов розгляду наявної множини кількісних та якісних ознак визначення малого підприємства і їх узагальнення задля розкриття сутнісного змісту діяльності малого підприємства. Окреслені напрями покращення процесу проведення статистичного аналізу діяльності малого підприємства дають змогу виокремити головну проблематику такого покращення як через визначення додаткових ознак щодо розкриття змісту діяльності малого підприємства, так і через розгляд конкретних методів аналізу із проведення статистичного обстеження діяльності малого підприємства на основі якісних ознак.

Наук. керівн. Серова І. А.

Література: 1. Білоус Г. Розвиток малого підприємництва в Україні / Г. Білоус // Економіка України. – 2008. – № 2. – С. 34–46. 2. Уманець Т. В. Формування системи індикаторів оцінки розвитку малого та середнього бізнесу: регіональний аспект / Т. В. Уманець, О. В. Лучакова // Бизнес-Информ. – 2010. – № 5(2). – С. 76–79. 3. Іванова Т. Інформаційне забезпечення

статистичного вивчення малого бізнесу / Т. Іванова // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 9. – Ч. 3. – С. 133–136. 4. Меньяйлова Г. Є. Проблеми визначення і застосування критеріїв віднесення підприємств до малих форм господарювання [Електронний ресурс] / Г. Є. Меньяйлова. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2010_2/NV-2010-V2_13.pdf. 5. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.